

АТАНАС ФІГОЛЬ

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Відбитка із Збірника:
МАТЕРІЯЛИ СТУДІЙНИХ ДНІВ
УКРАЇНСЬКОГО ХРИСТІЯНСЬКОГО РУХУ
(Рокка ді Папа б. Риму, 13-16 жовтня 1963 р.)

Париж — Рим — Мюнхен 1965

АТАНАС ФІГОЛЬ

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Відбитка із Збірника:

**МАТЕРІАЛИ СТУДІЙНИХ ДНІВ
УКРАЇНСЬКОГО ХРИСТІЯНСЬКОГО РУХУ
(Рокка ді Папа 6. Риму, 13-16 жовтня 1963 р.)**

Париж — Рим — Мюнхен 1965

СВІТОВИЙ КОНҐРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Загальна характеристика сучасної організаційної структури української діаспори у вільному світі

Організаційна структура української спільноти поза кордонами батьківщини, — точніше кажучи: спільноти українців у вільному світі поза залізною завісою, — позначається однією характеристичною рисою. Можна ствердити відносно міцну побудову організаційних складових клітин льокального типу на низах і дедалі слабше організаційне пов'язання на вищих щаблях суспільної побудови. Тут бо бракує остаточного вивершення.

Спостерігаючи історію організаційного розвитку нашої спільноти на еміграції протягом останніх десятиріч, починаючи з кінця ХІХ стор., зокрема після другої світової війни, ми помітимо, що в площині, так би мовити, «волості-села» ми виявляли і виявляємо доволі великі організаційні здібності. Точніше: ми плекаємо організаційні традиції, шаблони й форми, винесені ще з батьківщини і засвосні в довгорічній боротьбі з окупантом на рідних землях за збереження національного обличчя. Скрізь, куди велика хвиля післявоєнної еміграції кинула горстку українських людей, вони і за традицією, і з великої внутрішньої потреби заходжуються за всяких умов організувати своє місцеве-льокальне — ми зємо його «волосне» — життя. За відносно короткий час у таборах ДП чи в скупченнях, розкинутих по далеких преріях Австралії, Аргентини, Канади або по мільйонових містах північної Америки та інших континентів, виникають відносно широко диференційовані українські суспільні клітини.

Насамперед, як правило, утворюється Церква з її всебічними можливостями організовувати не тільки релігійне,

а й культурне життя. Про цей традиційний нахил українців починати організацію національної клітини в діяспорі з організації релігійно-церковного життя свідчать гарні візантійського стилю церкви, розкинуті по преріях Альберти, Манітоби чи інших провінцій. І, немов розгалуження Церкви в культурно-суспільну ділянку, групуються навколо неї народні доми, школи, домівки організацій молоді, жіноцтва ітп. З цього погляду ми виявляємо куди природнішу здорову тенденцію самозбереження, ніж інші національні групи, прим., поляки чи німці. Внутрішня суспільна мораль наших осередків у діяспорі виявляє себе на цілком задовільному рівні.

Звичайно, коли ми робимо такі узагальнюючі порівняння, ми мусимо пам'ятати, що ці яскраві позитивні приклади низових клітин, які й по десятках років зберігають і зовнішнє, і внутрішнє національне українське обличчя, здебільшого стосуються сільських, фермерських поселень. Ці поселення, з природи речі — не малою мірою завдяки своєму релятивному примітивізму та відсталості супроти оточення, зокрема з за незнання місцевої панівної мови — не підлягали такому скорому процесові асиміляції чи денаціоналізації, як це коїться на наших очах з українською (а й інших національностей) діяспорю по великих містах чи індустрійних центрах.

Але й у міських промислових скупченнях українці у вільному світі виявляють на льокальному рівні відносно задовільний стан організаційної мережі різновидних суспільних клітин і відповідну дозу громадської активності. Деякі прояви цієї активності можуть навіть імпонувати стороннім спостерігачам. Мова про тих наших колишніх національних противників на рідних землях, які разом з нами опинилися тепер на скитальщині. Для них наші успіхи стають за привід неприхованої заздрости.

Перший, отже, погляд на наші «волості» в діяспорі може викликати цілковито оптимістичне враження. Те, що ми бачимо в організаційному житті у найнижчому льокально-волосному масштабі, це ініціатива, труд, успіх поодиноких членів. Вони дуже добре свідчать про суспільно-моральний стан нашого загалу, його глибоку прив'язаність до рідної релігії та культури.

Докладніший розгляд змісту, духового змісту життя цих найнижчих «волосних» клітин у релігійній, культурній, суспільній, економічній чи політичній ділянках викликає

вже, однак, цілий ряд критичних зауваг. І це, своєю чергою, спрямовує наш зір на вищі щаблі нашої організаційної побудови.

«Низи», у засаді, споживають тільки той духовий харч, що його спроможні витворити щойно клітини на вищих щаблях суспільної побудови. Тим робом від «волости» ми переходимо до розгляду нашої організаційної структури на рівні «повіту», далі на рівні «округи», ще далі на рівні «краю», а наприкінці — на найвищому рівні нашої «держави». Під останньою слід розуміти українську спільноту в діяспорі як ці л і с т ь .

Це пересування критичного погляду на дедалі вищі щаблі нашої суспільної побудови в діяспорі недвозначно виявляє, що чим йдемо вище драбиною організаційних щаблів, тим більше хиб, недоліків, ба навіть кричущих вад і схиблень на поодиноких секторах, а то й на цілому овиді громадського життя кидається нам у вічі. Наслідком такого теоретичного висходження щаблями цієї драбини нам доводиться з прикрістю ствердити, що вона на свому версі не зв'язана, не дороблена до кінця. Щаблі під нами неповні, непевні. Вони «коливаються», можуть легко «виломитися», і в результаті вся суспільна побудова нашого життя в діяспорі загрожувє з часом розлетітися.

Аналіза важливіших секторів

Щоб з цієї загальної характеристики зробити, однак, певні висновки, вона, звичайно, вимагає уточнень і доповнень. Тим то варт бодай схематично проробити аналізу важливіших секторів нашого суспільного життя.

Видається, що чергування цих секторів, — якщо їх розглядати з точки зору їхньої важливості для збереження життя діяспори, — повинна йти в такому порядку: церковно-релігійний, культурно-суспільний, економічний, політичний. (Щоправда, цей останній, у тих формах, в яких він під теперішню пору в нас устійнився, не являє собою життєвоконечний сектор для діяспори як такої.)

Церковно — релігійний

Найважливішою ділянкою життя нашої діяспори ми назвали сектор церковно-релігійного життя.

Українська Церква, в обох її головних вітках, православної і католицької, була, є і буде основним елементом збереження української діаспори. З цього погляду ми маємо шанс, подібну до шанси євреїв, яких релігія стала основою їхнього збереження як окремого народу в діаспорі протягом уже тисячеліть.

Обидва наші віровизнання в своїй організаційній структурі засадничо повні й від інших льокальних Церков незалежні. Вони мають не тільки власну національну форму, а й сторіччями виплекану традицію власного духовництва, підданого юрисдикції власних єпископів.

З твердженням, мовляв, тільки українська Церква спроможна зберегти нашу діаспору на майбутні сторіччя, можна погодитися під двома умовами:

а) українська Церква за всіх обставин зберігатиме, розбудовуватиме й у всіх можливих ділянках пов'язуватиме національне, питоми українське з церковним загальнорелігійним (що, звичайно, яж ніяк не перешкоджає надавати перевагу релігійному «над» національним),

б) пасивна досі роля українського мирянина, — найпершою чергою представників еліти, провідної верстви, — у житті Церкви зміниться на активну.

Хоч і як самозрозумілі ці обидва постуляти, ми не маємо права, однак, забувати про такі прикрі факти наших днів, як відчуження деяких представників духовництва від національних інтересів діаспори, з одного боку, і повного «дезінтересменту» широкого загалу інтелігенції супроти питань рідної Церкви, з друго боку. У результаті ставиться під загрозу і українська діаспора як окрема етнічна культурна група, і інститут української Церкви поза материком.

Заторкаючи питання української Церкви, маємо на думці:

а) церкву не як «містичне тіло Христа», а виключно церкву як організацію людей; будучи основною складовою частиною всього суспільного життя, пронизуючи всі його матеріальні й духові сфери, вона тим самим повинна підлягати органічному включенню в цілість діаспори,

б) під терміном Українська Церква розуміємо засадничо всі християнські віровизнання України.

Якщо йдеться про організаційну побудову наших цер-

ков у діяспорі та їхніх проявів на найвищому загальному щаблі всієї української діяспори, — що тісно пов'язано саме з нашою темою, — то ми повинні ствердити таке:

а) Українська Православна Церква в діяспорі не має свого остаточного завершення, хоча за найновіших часів множаться ознаки намагань цей болючий недолік усунути,

б) Українська Католицька Церква в діяспорі, організаційно імпозантно розбудована, відносно слабо сприяє корисним і кінцевим інтегруючим процесам на рівні цілості, тобто — вище поодиноких епархій. Маємо на думці передусім: партикулярність церковно-видавничого руху, що належить майже виключно до локально-епархіяльного типу; розпорошеність намагань, спрямованих на утворення центрів культурно-релігійного життя (як от єдина спільна понад епархіяльна духовна семінарія, відновлення богословської академії, створення українського католицького університету тощо),

в) невирішенням залишається комплекс проблем ставлення Церкви як цілості (а не тільки однієї з них чи поодиноких епархій) до питань культурно-суспільної ділянки життя діяспори, ділянки, яка при відповідних взаєминах із цим сектором (також і з економічним) дуже скріпила б саму Церкву; як відомо, церкви закладають власні культурно-суспільні (школи, допомогіві товариства, організації молоді, жіноцтва ітд.) та економічні (асекраційні товариства, кредитівки при церквах ітд.) організації; ясно, що самі з себе це позитивні прояви; проте, вони не узгіднені на найвищому щаблі загального культурно-суспільного і економічного сектору; вони розпорошують суспільну енергію і своєю — часто — ексклюзивністю паралізують інтеграцію обох останніх секторів; найнегативніше впливає на життя діяспори факт, що загальний церковний сектор на еміграції був і ще є паралізований комплексами боротьби між поодинокими віровизнаннями.

Так події у внутрішньому житті нашої спільноти, як і зовнішні течії серед християнства в цілому світі недвозначно показують, що розвиток на церковно-релігійному секторі відбувається в позитивному, корисному для нас напрямі. Від нас, сучасників, отже, залежить, якою мірою ми цю історичну тенденцію розвитку подій спроможемося використати для зміцнення й збереження нашої діяспори.

Культурно — суспільний

Проблеми організаційної інтеграції Церкви, її виявів на найвищому щаблі церковно-релігійного життя стосуються природою речі насамперед до завдань найвищого духівництва церков. При тому, звичайно, роля мирян у цих процесах сьогодні, завдяки вельми догідним течіям у християнському світі, також постійно зростає. Зате чергові сектори, які ми бажано далі коротко проаналізувати, належать до ділянок діяльності виключно світських людей — мирян.

З справжнім задоволенням треба взяти до уваги заяву високопоставлених духовних осіб Української Католицької Церкви про те, що більш не існує перешкод для уодностайнення, інтеграції українського культурно-суспільного життя в діяспорі. Застереження, щоб відповідні можливості навчання релігії та релігійно-морального впливу забезпечені були конфесіям, — самозрозуміле.

Цей зворот у досьогочасній практиці треба привітати особливо тому, що він дає можливість за допомогою великого авторитету Церкви й у погодженні з нею вдаватися негайно до об'єднувальних, інтегруючих дій на «понад-волосних» щаблях організаційної побудови культурного сектору. Зокрема, ми можемо направити становище у двох занедбаних ділянках: донині ми не створили однієї на всю діяспору «Рідної школи» і однієї «Просвіти». Це два основні стовпи в культурному секторі, що мали свою стару традицію а одночасно, поруч із Церквою, дві царини, які спроможні й повинні зберегти наше життя як українців у діяспорі.

Але ми маємо не тільки релігійні віровизнання. Ми маємо так само й різні політичні «конфесії» — партії. Іноді вони вважають за потрібне утворювати чи «опановувати» окремі інституції культурно-суспільного і навіть економічного життя діяспори. Мотивом для цього дуже часто служить боротьба за існування, за дальше утримування партії при житті. Зовні це прикривається різними «гарними словами». Опановані політичним партійним апаратом інституції принципово заперечують будь які інтегруючі заходи. Тим то процес розпорошення й змаління культурного сектору досяг просто таки ганебного для нас стану.

Відомі приклади зовсім невеличких осередків, де три партійні клоби — основні ядра життя осередку — організують у своїх «бейзментах» кожен свою власну т.зв. українську школу. Рівень такої школи нижче всякого уявлення.

Немає ані відповідного учительського складу, ані приміщень, ані засобів навчання. Кількість усіх дітей тих шкіл навряд чи заповнила б одну нормальну школу. Батьки змушені посилати дітей до «своєї» партійної школи, кілометрами віддаленої від їхнього мешкання, хоча «під носом» є теж українська школа, може й краща, але вона або не їхньої партії, або не їхньої конфесії!

Коли взяти до уваги, що всі ці школи творяться під гаслом нібито боротьби з денаціоналізацією нашої молоді, що подібні явища мають місце й у дитячих садках, і під час громадських урочистостей (подвійні свята листопада, 22-го січня ітд.), а й в економічних установах, то просто не можна не відчувати сорому за таке безглуздя. Над цими школами чи садками немає ніякої надбудови, немає інституції, яка б збagnула ситуацію і подбала про те, щоб такі відносини усунути, яка піклувалася б вишколом учительських кадрів, постачала їх відповідними підручниками й засобами навчання, опрацьовувала програми. Всі намагання в цьому напрямі були надзвичайно кволі. Вони сягають у найкращому разі рівня однієї «провінції».

Не вільні від таких властивостей харитативно-допомогові установи, юнацькі та жіночі організації тощо. Байдушність, з якою ставляться до загрози ліквідації чи завмирання діяльності установ на найвищому щаблі, байдушність так на низах, як і — що ще гірше — на верхах, викликає тривогу. Маємо на думці наукові осередки, бібліотеки, архів. Загрожена ліквідацією і єдина наша акцептована на міжнародньому форумі допомогова установа ЗУАДК з його філією в Європі.

Е к о н о м і ч н и й

Цей сектор надзвичайно слабо розвинений — навіть на низах. На перше місце висуваються забезпечувальні товариства. Однак, усі вони діють не за чисто господарськими принципами і не з відповідних спонук. Залежно від їхньої генези, їм за рушійні сили правлять або культурницький патріотизм, або релігійна конфесія, або партійна чи т. зв. «класова ідеологія». Забезпечування це завдання, яке щойно «в другу чергу» являє собою стимул дії. Для них важливо затримати при українстві взагалі (з такого погляду, це сам із себе позитив) або при своїй партикулярній групі більшу чи меншу кількість членства.

Вклад наших асекураційних товариств у розбудову життя діаспори великий. З стимулів їхньої генези можна зрозуміти їхні призначення — амбіції бути також і культурними центрами, і вирішними політичними чинниками. Але у дальшій перспективі таке поєднання цілком гетерогенних елементів недоцільне, а в теперішній стадії розвитку нашого життя виразно шкідливе. Воно гальмує інтеграцію культурного центру, самі ж установи змушує до групових платформ, змушує обтяжувати себе додатковими — з природи речі забезпечальним товариством неприбутковими — завданнями.

Наслідком цього суто господарські проблеми й засади ведення підприємств сходять на другий плян. Якщо наші забезпечальні товариства за початкових умов могли (чи навіть мусіли) виконувати ще й ці додаткові — культурні та політичні — завдання, то за нормальних умов асекураційні товариства ніколи не заступлять нам культурної централі, а зокрема «Рідної школи» та «Просвіти» чи політичного центра. Уже не кажучи про факт, що вони діють тільки в США й Канаді.

Поруч асекураційних товариств розвинулися фінансові установи — кредитівки і банки, переважно в кооперативному вигляді — на базі конфесійних (при церквах) або партійних симпатій своїх членів. Іншого типу господарські клітини — кооперативні й приватні торговельні (рідше промислові) підприємства, серед яких теж позначаються тенденції до об'єднання й вивершення відповідними надбудовами вище від рівня «округи».

Загальний стан нашої еміграції стабілізувався й досягнув — зокрема у США та Канаді — певного рівня добробуту. Але це зовсім не вплинуло на помітне збільшення жертвенності на загальні цілі діаспори. Зате зросла жертвенність на місцеві, «волосні» цілі. Позначився свого роду гін вкладів «у мури» і «в-камінь». Виростають і реалізуються будівельні об'єкти, кошти яких перевищують один і два мільйони доларів, але обслуговують вони тільки обмежене число місцевого скупчення. Іноді вони мають у собі дуже мало від українського змісту. Змаліли систематичні датки на т. зв. національний податок, на центральні харитативні установи. З величезними фінансовими труднощами борються наукові осередки й культурні інституції.

Не можна сказати, щоб загал нашої спільноти не був жертвенний і не був чутливий на загальні потреби. Але на

негативні дезінтегруючі й атомізуючі процеси та брак активності на вищих щаблях організаційної побудови — він реагує зростанням пасивності.

П о л і т и ч н и й

Друга світова війна збагатила політичний сектор української діаспори цілим спектром політичних партій, організацій, державних центрів. Емігрували з батьківщини всі політичні угруповання в повному складі, з усім своїм активом, бо вони не були й не могли бути конформні з московсько-большевицькою дійсністю.

Можна різно розцінювати позитиви й негативи наших політичних середовищ на еміграції. Фактом залишається, що вони втратили природну базу своєї дії, свого росту й відсвіжування своїх сил. На еміграції вони призначені силою долі на скоріше чи повільніше завмирання.

Процес завмирання еміграційних політичних партій явище неминуче. Зате життя української діаспори можна зробити «вічним» за зразком єврейської діаспори. Питання стоїть про те, чи спроможемося ми використати в цьому напрямі даності нашої ситуації.

Політичні угруповання на еміграції мали й мають велику місію, велике завдання супроти поневоленого материка. Ніщо так вимовно не підкреслює ваги нашої політичної еміграції, як скритовбивства з наказу Москви провідних українських політичних діячів на скитальщині. Ясна річ, що питома вага нашого політичного сектора зросла б непомірно, якщо б він був здібний до будь якої інтеграції. Та навіть найбільші оптимісти знають сьогодні, що це нездійсненно. Нові форми й новий зміст повинні наповнити політичний сектор діаспори.

Ніхто не заперечуватиме важливість того, щоб політичні ідеї, винесені свободними українськими людьми, жили, розвивалися, поширювалися в Західньому світі й проникали назад в Україну. Поруч завдань української науки це велике завдання політичних партій. Але негативи діяльності політичних угруповань супроти організаційної побудови та забезпечення життя («довговічності») діаспори треба бачити з усією ясністю.

Найшкідливіший вплив партійництва тоді, коли партія старається чи то творити паралельні громадські установи, чи то опановувати вже існуючі. Такі змагання викликають ана-

логічну реакцію інших, конкуренційних партій, і процес розпорошення духових та матеріальних енергій поступає швидкою ходою. Порівнюючи з часами «гомеричних боїв» за таборів управи а чи магазини, сьогодні міжпартійні змагання за впливи чи опанування громадських установ значно послабли. Але не тому, — як слушно зауважив ред. Штуль, — що ми дійшли нарешті до переконання, мовляв, воно цілком безглуздо і шкідливо, а тому, що всі, і найбільш «революційні» партії на еміграції просто постарілися, знемоглися, засихають. Ставленням поняття «партія»-частина на місце поняття «патрія»-батьківщина-цілість ми вносимо найдеструктивнішу деморалізуючу рису в наше суспільне життя. Ми самі приспішуємо процеси асиміляції та завмирання діаспори. Цілий ряд конкретних кричущих прикладів з культурного сектору життя нашої діаспори найкращий доказ того, про що ми натякнули в попередніх розділах.

Основні аксіоми правильної побудови суспільних організацій

Аналізу організаційної побудови нашого суспільства в діаспорі варт порівняти тепер з головними принципами правильної будови суспільних організацій взагалі. Ці правди-аксіоми не тільки історично виправдані. Вони нам відомі й з власного особистого або збірного досвіду.

Перше. Суспільний організм, як кожний інший організм, складається не тільки з поодиноких клітин — членів чи родин даної спільноти. Він диференційований і у різні специфічні органи, які мають виконувати призначену їм особливу функцію. Для суспільного життя важливо, щоб виконати відповідними органами всі ділянки матеріального та духового життя даної спільноти: релігійного, культурного, економічного, політичного.

Друге. Для повноцінного життя й розвитку суцільного організму треба, щоб усі ті ділянки духового та матеріального життя були на всіх організаційних щаблях гармонійно розвинені і пов'язані в одну цілість. При тому зовнішні маніфестації та матеріалізовані форми поодиноких органів, як, прим., церкви, будинки інституцій, домівки товариств ітп., мають тільки допоміжне значення і глузд при умові, що в них живе й плекається дух спільноти. Ані храм Божий для українців без Божого українського слова, ані українська школа без української мови і українського змісту, — тобто,

будинок церкви й мури школи, чи навіть сама формальна організаційна побудова одного з секторів громадського життя, — ще не являє і не може являти мірило живучості даної спільноти. Інтенсивність і багатство духового, даній спільноті притаманного змісту в усіх ділянках суспільного життя вирішують її життєздатність, зумовляють відпорність проти загроз зовнішньої ліквідації, визначають вік її життя. Ми хочемо усвідомити й підкреслити цим ще раз вагу плекання української людини як духового феномену в постійно наростаючих нових поколіннях. Тому для збереження спільноти в діаспорі наріжна проблема це «інвестиція в людину». На ній повинна бути зосереджена найбільша увага.

Третє. Побудова громадського суспільного життя має в собі ще цілком раціональний, досвідом власним і чужим стверджений елемент чисто технічної конструкції розподілу територіального та речевого. Мова про важливість поділу горизонтального й вертикального, пов'язаного в одну гармонійну цілість функціями керівництва, тобто розпорядимості вниз і звітності вгору. Одне слово: йдеться про питання оптимального використання законів організаторики в її застосуванні до організації суспільних організмів.

Хоча ці закони, нібито, «на простий розум» самозрозумілі, їхня аплікація на практиці виявляється надзвичайно складною. Застосування цих законів вимагає подвійного: а) кваліфікованих вишколом, здібностями та особистими моральними вартостями людей, вимоги до яких з кожного погляду зростають мірою підвищування щаблів драбини, де ці люди мали б виконувати свою керівну функцію, б) вишколювання загалу для розуміння суті організаційної побудови; повинна бути усвідомлена невідхильна кінцевість законів організаторики, щоб загал сам боронився проти внутрішніх і зовнішніх саботажів своєї організаційної побудови, зокрема надбудови, щоб він реагував на занепад чи цілковитий брак керівних функцій у поодиноких ділянках і негайно кликав до життя нові керівні органи, утворював їх, давав їм потрібну моральну й матеріальну підтримку.

Йдеться про три основні елементи, три основи правильної побудови спільнот:

1. спільнота — живий організм, тобто, вона становить органічну цілість,
2. організм мусить мати гармонійно розвинуті органи

діяльності, але за вирішній осередній чиник править людина як репрезентант іманентного спільноті духу,

3. живучість організму залежить від оптимального застосування засад організаторики.

Якщо у світлі цих трьох загальних і теоретичних стверджень ми розглядатимемо нашу українську спільноту в діяспорі, організаційну структуру якої ми старалися проаналізувати в найсуттєвіших пунктах, то всі хиби й недоліки побудови нашого суспільного життя стануть нам ясні. Тоді ми зможемо конкретніше підійти до розгляду засобів та методів їх усунення.

Схематично можна охопити те, що нам «треба б» зробити, так:

1. в окремих секторах довести організацію до надбудов на всіх рівнях і утворити централі цих секторів для всієї діяспори;

2. завершити всю структуру організаційної побудови об'єднанням секторів під одним центральним керівництвом;

3. у таким робом гармонізованій побудові всю увагу присвятити українській людині — родині, питанню подруж, «інвестиції в людину», а насамперед українській молоді як єдиному гарантові «довговічності» діяспори.

Маючи на увазі попередньо сказане, ми можемо ще виразніше окреслити мету, до якої ми повинні прямувати як спільнота. Нам потрібно змагатися, щоб створити з нашої діяспори одну органічну гармонійну ЦІЛІСТЬ.

Теорія кібернетики

Кібернетика — найновіша галузь науки — одержала назву від грецького слова «кібернетес», що означає «стерник» (на кораблі) або загально «керівник». Теорія кібернетики, як і теорія еволюції в минулому сторіччі, являє собою новий погляд на світ.

Кібернетика розглядає системи, — мертві, живі або тільки задумані, — які складаються з елементів. Між елементами існують функції керівництва, регулювання й передачі інформації. Тобто: кібернетика має за предмет цілості. **«ЦІЛІСТЬ ЦЕ ЩОСЬ БІЛЬШЕ, НІЖ СУМА СКЛАДОВИХ ЧАСТИН».** Це «більше» — закони пов'язання елемен-

тів між собою; закони, які щойно з поодиноких частин утворюють цілість. Це інформації та система їхнього обміну між складовими частинами-елементами. Ці інформації відповідно «переробляють» частини.

Для самої з себе, від інших відірваної, частини не може бути мови ані про зв'язок, ані про інформацію. Але й для механічної суми частин немає мови про зв'язок та про інформацію між частинами тієї суми. Бо коли виникне зв'язок — тобто: закони зв'язку — і відбудеться обмін інформацій між складниками суми (при чому інформації «переробляють» складові частини і «далі комунікують»), тоді «механічна сума частин» стає ЦІЛІСТЮ. А тоді: цілість це більше ніж сума її частин! Те «більше» можна досліджувати, аналізувати, з'ясовувати, ба більше: його можна утворювати, зміцнювати. Це й є те, що становить предмет кібернетики: проблеми керівництва, регулювання, контролю й передачі інформацій. Приклади: живі організми, автоматія, електронні машини («брейн-мешін»), задумані системи, організації людей.

Наслідком технічного та соціального прогресу створені людьми організації досягли такого ступня комплікованості, що без плянування, без «комунікації», без вгляду у функційні стосунки та взаємини між їхніми членами ці організації неможливо втримати.

Як часто ми в діяспорі (чи взагалі як нація) являємо собою лише механічну суму складових частин, які називаються «українські люди» чи, в ліпшому випадкові, «українські установи», «партії» або «групи». Ми втрачаємо розуміння «законів зв'язку», потреби «передавання-інформації», їх «перероблювання» й дальшого «комунікування». У нас занепадає інстинкт цілості!

Ідея світового конгресу

Розуміння потреб єдності дії, відчуття сили, що криється у згармонізованій цілості, притаманні кожній здоровій, суспільно зрілій одиниці. Чимало українських патріотів, замислюючись над покращанням нашого розбитого життя в діяспорі, шукало шляхів для реалізації такого задуму. Ідея світового конгресу «висіла в повітрі», і справа сьогодні не в тому, щоб досліджувати її авторство, тобто — хто, коли і як висловив цю ідею.

Факт, що ідея конгресу нараховує за собою вже десятки років різних індивідуальних та збірних ініціатив, прилюдних виступів та пресових дискусій. Найбільш далекосяжну в цьому напрямі постанову виніс Шостий Конгрес Українців Канади ще в 1959 р. в двох резолюціях:

- а) «...доручає президії КУК покликати спеціальну комісію, яка б з усіма центрами і партіями скликала конференцію круглого стола для створення центрального всеукраїнського політичного представництва у вільному світі. ...»
- б) «...стверджує: добро української справи вимагає об'єднання всіх українських національних громадських організацій в усіх країнах для досягнення координації праці і збереження духово-культурної і національної єдності. І тому в умовах наріваючих світових подій Шостий Конгрес Українців Канади вважає необхідним скликати Світовий Конгрес Українців і створити Світовий Союз Українців. ...доручає президії КУК негайно порозумітися з президією УККА для сформування підготовчого комітету для скликання Світового Конгресу Українців». (Підкреслення наші.)

Ці резолюції дуже характеристичні, якщо аналізувати думку нашого загалу, висловлену провідними колами на шляху до ідеї української цілоти. Вони виразно окреслюють три комплекси проблем:

Церковно-релігійні проблеми промовчано зовсім. У 1959 році було безнадійною річчю в цьому напрямі щонебудь вирішувати чи підприймати. Сьогодні ситуація дещо змінилася.

Політичні проблеми виведено в окрему групу з прицілом утворити одну політичну репрезентацію. Сьогодні всім ясно, що ніяка дійова інтеграція політичного сектору в найближчому майбутньому за допомогою «круглого столу» неможлива. Природна ідея «однієї політичної репрезентації» мусить зачекати аж до повного «засушення» сучасних партій.

Громадські проблеми конкретизовано єдино виразно і — здавалося б — реально в ідеї конгресу та світового союзу. Однак, і досьогодні, по стількох роках, у цьому напрямі не зроблено будь яких виразних кроків.

Як бачимо, база майбутнього ділово-органічного об'єднання діаспори виразно обмежена до г р о м а д с ь к и х проблем, тобто до сектору культурного, суспільного та економічного. Нам видається, що таке обмеження, а чи радше розмежування повнотю виправдане. Воно враховує дійсний організаційний стан і емоційні стосунки на секторі церковному та політичному. Воно бере до уваги й дуже складну («делікатну») проблематику змісту цих обох секторів. Не тільки реальний політичний розум, а й методичні мотиви змушують погодитися з таким розмежуванням.

Кожний сектор повинен розбудовуватися (вширину) і надбудовуватися, інтегрувати себе (вгору) «самотужки». Але, будучи складовою частиною життя діаспори і діючи в духовому та матеріальному полі сил цілості, всі сектори один від одного взаємно залежні і взаємно один на одній впливають. Ба більше, вони один в одній — природно — проникають. Приклади: шкільництво, наука, юнацькі чи жіночі організації, харитативні, економічні ітп. ділянки громадського сектору проникають і у церковний, і у політичний сектор. Процес інтеграції чи позитивної розбудови одного сектору вельми корисно й плідно впливає на аналогічні процеси другого. Наприклад, уже саме злагіднення стосунків між визнаннями церковного сектору дає можливість приступати до всебічної інтеграції шкільництва в діаспорі на культурному секторі.

Зосереджуючи нашу увагу на інтеграції громадського сектору, — розуміючи під цим збірним поняттям сектори: суспільний, культурний та економічний, — зміцнюємо й позитивні об'єднувальні сили та тенденції і на відтинку церковному, і на відтинку політичному. Залишаючи — на певний час — у концепції світового конгресу сектори церковно-релігійного та політичного життя діаспори сповідно поза увагою, щоб вони «дозрівали» чи будь як еволюціонували до інтеграції «самі в собі», ми аж ніяк не повинні ізолювати їх від співдії у проведенні інтеграції громадського сектору. Навлаки, питома вага цих обох секторів така велика, що без їхнього «консенсусу» годі й думати про успіх конгресу. З другого боку, бажання одного чи обох секторів або — що найможливіше — будь якої їхньої групи о п а н у в а т и конгрес може фатально відбитися на задумі. Тільки при гармонійній співпраці всіх секторів і їх найвпливовіших груп ми можемо наблизитися до реалізації ідеї цілості діаспори.

Але для громадського сектору резолюція КУК подає й

дуже характеристичну мотивацію п о т р е б и його інтеграції та завершення. Мовляв, зробити треба це в наслідок «назріваючих світових подій». Так, ніби вивершення організаційної структури української діаспори не було потрібним і для неї кінцевим без огляду на те, чи світові події «назрівають», чи вони — припустимо — на десять, двадцять або тридцять років увіходять у фазу стовідсоткової стагнації. Чи якби — теоретизуймо! — світ зайшов у ситуацію, яка давала б певність, що кількадесять років не будуть «назрівати ніякі світові події», що залишатиметься сучасна рівновага сил і політичного «статус кво», — чи тоді, справді, не потрібно нам консолідації, координації, не потрібно нам завершення надбудови, яка б нашому життю в діаспорі на решті й остаточно надала розумної і такої кінцевої форми справжнього суспільного організму? Організму, в якому через координацію та інтеграцію ми досягли б і максимуму ефективності наших духових та матеріальних сил, їх відповідно й пляново розкладали та капіталізували? Чи щойно, якби після «ікс» років знов «почали назрівати світові події», — чи щойно тоді була б потрібна чергова «негайна» акція для скликання світового конгресу?

Дивним робом ми не здаємо собі справи, що йдеться про елементарну кінцевість забезпечити життєздатність діаспори за допомогою певного технічно-організаційного забігу, без огляду на зовнішні події та ситуації. Адже якраз і було б доцільно використати відносний «спокій», щоб бути готовим до «грядучих подій». Єдність дії бо дай на «неутральному» громадському секторі диктує нам елементарний принцип економного використання енергій низових клітин. Їхня ефективність зростає вдасятеро, коли їх пов'язати та координувати на вищих щаблях. Відомо, що при додаванні суспільних величин та енергій ми одержуємо збільшення суми в часом дуже високому степені в порівнянні з вартостями самих складових величин, доданків тієї суми. Ми одержуємо в суспільній арифметиці свого роду ніби математичний парадокс, мовляв, два плюс два «більше» ніж чотири, шість чи вісім. При тому збільшення доданків релятивно невеликою кількістю чи якістю ще значнішою мірою приспішує зростання суми, тобто підвищує ефективність дії включених громадських сил і чинників. Звертаючись до аналогічних — популярних — прикладів із світу фізики (прутів, пов'язаних разом; дротів сплетених в одну сталеву лину, яка витримує тягар, що всотеро перевищує суму витримливості обтяженням поодиноких її дротяних

складників), ми знов повертаємося до основної аксіоми теорії кібернетики, що цілість це «більше», ніж механічна сума її складників.

Різні погляди на характер і завдання конгресу

Досьогодні не визначено з усією ясністю, в якій властивості й для яких завдань має бути скликаний конгрес. Можливо, що це причина, чому деяка частина громадської думки вважає його зайвим: що він, мовляв, нам дасть?

Деякі політичні середовища, з другого боку, враховуючи можливість, що конгрес може стати черговим політичним «центром», в якому їхній політичний центр чи їхня партія не буде мати відповідної переваги (метода «опановування»), — зайняли негативне або пасивно-вичікуюче становище. Самі ж прихильники ідеї конгресу не узгіднили ще між собою остаточного погляду на це важливе питання. Виразним ствердженням цього служить пресова дискусія і дотеперішня дія т. зв. організаційної комісії для справ конгресу. Перебільшуючи в крайності, прихильників ідеї конгресу можна поділити на два табори.

Одні вважають конгрес тільки нагодою для чергової демонстрації, масовим політичним актом діаспори, нагодою для т. зв. «актуалізування нашої справи» в Західньому світі через розіслання відповідних меморандумів-протестів проти Москви ітп. Звичайно, вони визнають, що конгрес має інтегрувати й громадський сектор (деякі наївні ентузіясти думають і про політичний). Але ці їхні запевнення зовсім нещирі. Вони не цікавляться цією проблематикою, либонь і взагалі не здібні серйозно до неї вдатися, вона для них «на другому пляні»; нею має зайнятись «хтось інший» так, щоб він на конгресі не перешкоджав політичним промовама «конгресменів» та політичних лідерів. Для них вага конгресу насамперед зовні.

Другі на питання, чи потрібний і що має дати нам конгрес, відповідають ясно і недвозначно: конгрес для нас кінцевий як органічна надбудова, як вивершення організаційної структури життя діаспори. Відповідно до цього завдання він повинен бути підготований і проведений, усе ж інше має зійти на другий плян. Конгрес це найпершою чергою внутрішня справа української діаспори. Що в цьому

дусі відповідно, на висоті, проведений, він щойно був би політичною демонстрацією нашої сили, цього заперечити, звичайно, ніхто не може.

З усією рішучістю треба спростувати ставлення прихильників конгресу як зовнішньої маніфестації. Така імпреза для нас цілком зайва, ба навіть шкідлива. Це було б потурання звичці масових словесних протестів «покажемо Москві» (в Нью Йорку!), «закидаємо шапками», потурання потребі марного задоволення, мовляв, «Айзенгауер накивав пальцем Микиті». Це нагадувало б поведінку дитини, яка кричить і думає, що її крику бояться.

Вдумливі спостерігачі після двох майже світових з'їздів українців останніми роками з нагоди відкриття пам'ятників Шевченка у Вінніпегу й Вашингтоні сигналізували характеристичну розгубленість громадської думки, яка висловлювалася в ляпідарному запиті: «ну, і що ж тепер далі?» Загал відчуває, що він не має перспективи, що її ніхто не дає, що після всіх тих вельми гарних — здебільшого словесних — ефектів тим прикріше відкривається порожнеча. Під тиском цього вакууму зродилася ідея культурного фонду Шевченка. Але він повис, немов у повітрі. Залишаючи на боці питання його реалізації, для нього бракує органічної бази, саме — культури. Виглядає так, якби хтось хотів ставити дах, не підвівши перед тим мурів.

Відкриття пам'ятників Шевченкові мали своє глибоке виправдання. Вони безперечно привели до позитивного «зрушення». Але скликати вже за короткий час третій світовий з'їзд — хоч би тільки репрезентантів діаспори — без конкретно зарисованої проекції мобілізування сил у майбутньому, коли кожен день приносить кричущі проблеми загрози життя діаспори, видається не тільки недоцільним, а й шкідливим.

На шляху здійснювання ідеї української цілоти

Єдино правильний — на наш погляд — шлях до світового конгресу, хоч який він складний і важкий, це шлях органічної будови нашого «дому» в дусі здійснювання ідеї української цілоти. Фундамент, українська людина, у своїй масі здорова, жертвенна й відзвучна супроти потреб цілоти. Спираючися на неї, треба будувати «поверх за повер-

хом», підводити мури вгору, щоб їх остаточно накрити «дахом» — світовим конгресом.

Не треба нам чергових маніфестацій! Нам треба повороту до щоденної «муравлиної» суспільної праці, запланованої розумним способом на десятиріччя, якщо не на сторіччя. Бо українська діаспора «вічна». Українці закордоном, поза материком є і будуть, без огляду на те, як розвинуться політичні стосунки в Україні. «Дім закордоном» — організаційна побудова діаспори — не тільки тепер, але й завжди може бути корисною для батьківщини.

На шляху до будови спільного дому в умовах скитальщини та емігрантщини чекають нас величезні труднощі. Однак, найбільше перешкод лежить у нас самих. Ми маємо свободу, ми вільні, ми можемо творити перші-ліпші об'єднання, союзи, товариства. Можемо з'їздитися й плянувати, ставити не тільки мури, а й наповнювати їх українським «духом»-змістом. І від чужих буде нам допомога, якщо ми спроможемося допомогти собі самі. Усі ці нагоди ми або не використовуємо, або використовуємо зле. Причина: нас роз'єднують упередження й комплекси ненависницької міжгрупової боротьби.

Прочистити внутрішню атмосферу ставленням справи «фер» (йдеться бо про загальне, не про партикулярне) — це передумова успішності запланованого конгресу. Ми живемо за незвичайно цікавої доби. Ламаються не тільки фізичні бар'єри земного тяжіння і не тільки супутники причаляють на місяць. Падають у нас на очу й плекані сторіччями конфесійні упередження. Тріщать вікові мури, що розділювали комплексами ворожнеч християнський світ. Християни шукають контактів до конфесій, які визнають віру в єдиного Бога. Справді, цікава доба! Чи за такої доби плотики з патчиків, якими обвели свої подвір'ячка «свої», «тутешні», «партії», «групи», можуть стримати нас вийти спільно як нація, як цілість на широкі шляхи історії, на шляхи, на яких немає місця для слабких, малих, кволих, і нерозумних?

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

РАДА

БЮРО

СЕКТОРИ:

ЦЕРКОВНИЙ

ГРОМАДСЬКИЙ

ПОЛІТИЧНИЙ

СУСПІЛЬНИЙ

КУЛЬТУРНИЙ

ЕКОНОМІЧНИЙ

Схема речевого вертикального подвілю

- 1. Допомоговий:
ЗУАДК, УМХС, ...
- 2. Санітарний:
амбулаторії, шпиталі, ...
- 3. Бюро посередництва подруж:
- 4. Опіка над матір'ю та дитиною:
- 5. Допомога сиротам:
- 6. Допомога інвалідам:
Об'єднання комбатантів, ...
- 7. Допомога старим:

- 1. НАУКА — НТШ, УВАН, УВНТ, ...
- 2. Високі школи і катедри українознавства,
УВУ, УТГІ, Духовні Семінарії, ...
- 3. Музеї, Архіви, Бібліотеки, ...
- Об'єднання діячів культури:
письменників, мистців, бібліотекарів, педагогів, ...
- РІДНА ШКОЛА
- 1. Середні і фахові шкільництво, музичні інс-ти, ...
- 2. Народні школи, ...
- 3. Дитячі садки; об'єднання садівничок, ...
- ПРОСВІТА
- 1. Видавництво власне і видавничий рух, ...
- 2. Читальні, клуби, народні Доми, хори, ...
- 3. Курси українознавства, ...
- 1. Жіночі організації: СФУЖО, СУА, ЛУКЖ, ...
- 2. Організації молоді: студенти, КОДУС, Пласт,
СУМ, ОДУМ, МУН, ...
- 3. Спортивні товариства: КЛК, УСК, «Україна»,
«Тризуб», ...

- 1. Банки,
- 2. Кредитівки,
- 3. Аскурації, УНС,
Провидіння, Роб. Союз, ...
- 4. Кооперація,
т-во кооперативів, ...
- 5. Торгіля,
- 6. Промисловість,
- 7. Об'єднання підприємців
і професіоналів: лікарів,
інженерів, правників, ...

Графічні організаційні схеми

Все те, що досі було сказано про організаційну побудову діяспори можна проявити графічно. Такі графі-образи мають той великий плюс, що дозволяють одним поглядом — прозоро й зрозуміло — обійняти різnorodну проблематику, яка вимагала б десятків сторінок словесного опису. Ми старалися випрацювати дві вміщені поруч, схеми. При розгляді їх треба мати на увазі, що це тільки «робочий макет». Тому вони ані не повні в цілому, ані невичерпні в деталях, ані неостаточні своїм оформленням. Подані в них назви тільки екземплярні. Це тільки схеми, і тому можна й треба їх — відповідно до кожночасної ситуації в дійсності — модифікувати.

Схема речевого, вертикального, поділу подає розчленування змісту на три головні сектори: церковний і політичний, що їх далі — з поданих вище причин — не проаналізовано, і громадський, що його складають три підрозділи: суспільний, культурний та економічний. Вони далі поділені на відділи, підвідділи, секції ітп. На перше місце вибивається культурна проблематика з осередніми питаннями школи, науки й молоді.

Схема територіяльного, горизонтального, поділу прозоро ілюструє «щаблі» організаційної драбини. На ній відмічено й «нервову систему» суспільного організму, якою передаються «інформації-доручення» проводу згори вниз, які, «перероблені», відходять знизу вгору у вигляді звітності складових частин. На найвищому щаблі «держава» це мозок-рада і око виконавчого органу, генеральний секретар, який працює з допомогою конгресового бюро, що в ньому керівники секторів, відділів, зв'язкові до церковного й політичного сектору ітд. На цьому найвищому щаблі випрацюються генеральні плани й провадиться контроль поправного функціонування всього апарату. Про все це говорилося в розділі про теорію кібернетики.

В обох схемах свідомо пропущено ряд деталей, щоб не затирати прозорості. Схеми мають на меті викликати інтуїтивний образ цілості, «нарисувати», як може і як повинна виглядати правильна організація живого організму діяспори.

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

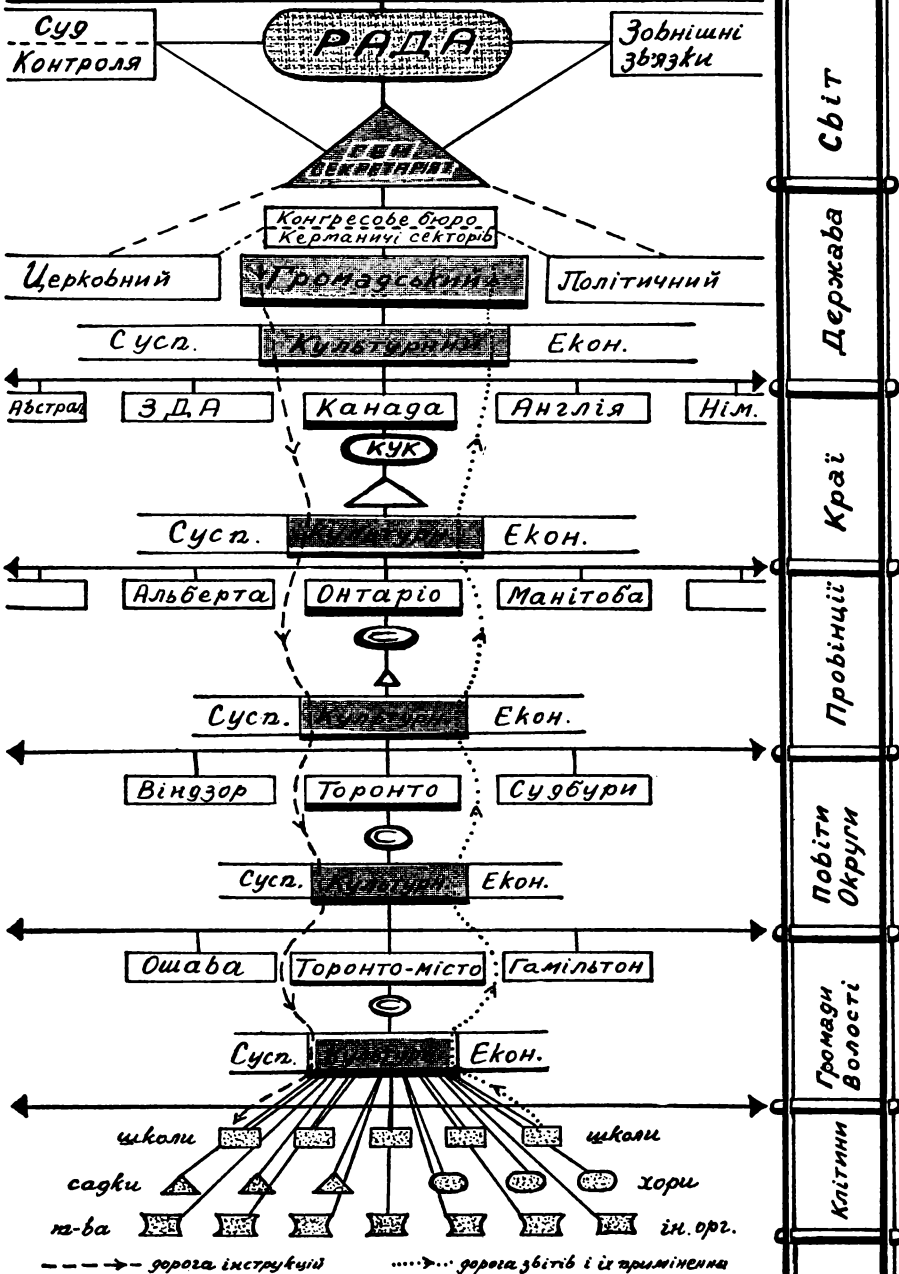

Схема територіального (горизонтального) поділу.

Підготування конгресу

Відомо з пресових повідомлень, що покликані ПАУКом організаційна й програмова комісії у справах конгресу діють уже протягом років. Але про їхню працю, а ще менше про цілість проблематики конгресу — принаймні досі — інформовано загал надзвичайно скупо.

Взагалі до підготування не втягнуто загал активних працівників різних, хоча б тільки «громадських», секторів. Замало популяризовано ідею конгресу серед загалу. Конгрес повинні б попередити регіональні (краєві) та речеві (прим., для шкільництва) з'їзди, на яких представники комісії мали б можливість появити в загальному й у деталях справу конгресу, побачити дійсність терену й почути думки підбудови. Дія комісії відбувалася в замкнених кімнатах, майже конспіративно (де ж ославлена американська «паблісіті»?), що може мати некорисні наслідки в дальшому ході реалізації задуму.

Свого роду передконгресовими імпрезами можна вважати «Студійні дні УХР» 1963 у Римі, де перед представниками всіх середовищ і груп було широко поставлено загальну проблематику діаспори, і конгрес культури 1964 в Торонто, де всебічно обговорювано питання культурного сектору. Але, ймовірно, обидві імпрези (римська — напевно) не мали безпосереднього контакту з організаторами конгресу. Вони були спонтанним виявом низу.

Активна дія організаторів конгресу в терені вимагала б бодай однієї людини, яка б цьому завданню всеціло присвятилась, і чи малих фінансових засобів, щоб працю комісії реалізувати.

Зо спостережень останніх п'ятьох років можна зробити висновок, на жаль, дуже правдоподібний, що і одного, і другого бракує. Не проголошено мобілізації фондів для здійснення конгресу, мабуть, тому, щоб не чинити конкуренції збіркам на пам'ятники. Для здійснення ідеї конгресу, в розумінні перманентної установи діаспори, потрібна негайна мобілізація фондів не тільки для дії підготовчих комісій, але ними мусять бути забезпечені в мінімальному розмірі перші бюджети новоствореної установи.

Термін конгресу ще не устійнений. Дехто пропонує пов'язати його відбуття з річницями великих національних ювілеїв. Це зовсім не суттєва справа. Але якщо вже досто-

совувати до річниць, то під умовою, що до даного терміну підготовчі праці будуть проведені так далеко, щоб забезпечити конкретність реалізації хоч би частини задуманого, прим., створення світових централей «Рідної школи» чи «Просвіти», чи бодай однієї з них. Сторіччя народження (1866) першого президента УНР і одного з найвизначніших українців ХХ сторіччя Михайла Грушевського або 50-річчя (1918-19) проголошення акту 22-го січня — обидві ці ювілейні дати дуже відповідали б ідеї конгресу. Але рішуче треба відкинути такі пропозиції, якщо б це мала бути тільки «ювілейна демонстрація».

Чужі зразки й досвід

Проблеми, що чекають розв'язки, надзвичайно складні. Але ми не єдина діаспора у світі, що бажає зберегти своє обличчя. Перед нами жили й поруч нас живуть інші національності в діаспорі, і вони теж стараються якнайдовше втримати себе на поверхні життя. Чи це буде польська «Польонія», чи німецьке «Авсляндсдойчтум», чи групи малих чисельно (на еміграції не дуже) балтійських народів, — усі вони борються з тими самими труднощами, що й ми. А вже напевно великим досвідом з кожного погляду розпоряджає єврейська світова діаспора. Спізнати їхній позитивний і негативний досвід, використати те, що було б для нас догідне, збагатити себе сутестіями через аналогію, усе це завдання, які мусіли б бути виконані протягом підготовки й під час перших років дії конгресу а чи його бюро. Для цього потрібно розподілити теми, встановити відповідні студійні стипендії, а потім опублікувати стосовні праці. Це міг би зробити КоДУС або самі організаційні комісії підготовки конгресу.

Носій і реалізатор ідеї конгресу

Всіх, хто на будь якому щаблі суспільної драбини, мають чи хочуть мати владу, цікавлять питання: хто скликає конгрес, хто в ньому буде вирішувати, яким робом і наскільки можна забезпечити «свої» впливи? Зацікавлений цими питаннями й кожен у будь якому секторі активно заангажований громадянин. Наслідком сторіч поневолення ці

питання набрали в нас патологічних форм вияву. Зокрема, емігрантщина не сприяє нормальній позитивній розв'язці таких питань.

Нормально здорове суспільство передає провід свого життя в руки найкращих. Їх селекція відбувається на різних рівнях і в різних секторах організаційної побудови. Загально прийнято для збірного окреслення цих осіб уживати слово « е л і т а »,

Характеристичними рисами людини еліти є повна свобода в судженнях і рішеннях, високе почуття обов'язку й відповідальности, вміння чогось , що дає перевагу над іншими. Немає кляси еліти, є тільки серед кожної суспільної кляси люди еліти — серед духівництва, селянства, інтелігенції чи робітництва.

Еліта мусить бути високо моральна. Вона повинна вбачати свою найвищу мету в служінні іншим — загалові («*bonum commune*»), що ушляхетнює її змагання та її обов'язок сягати по владу. Тоді, коли «апаратчики» будь яких політичних чи інших групових організацій діють через «опанування стратегічних пунктів», еліта формує суспільство через самий факт свого існування, через приклад, ніколи через зовнішні засоби влади. Її зброя виключно сила духу.

Еліта це рух провідної групи людей, які хоча й мають свої особисті (різні!) політичні, релігійні, соціяльні переконання, мають, проте, спільний ідеал спільноти, до якої вони належать, і тому вони ніколи й ні в якій ситуації не втрачають з очей образ цілоти.

Нам треба плекати елітарні засади діяння, плекати власну еліту і в її руки передавати провід нашого громадського життя. Хоч як теоретично (декому, може, й патетично) звучить ця вимога, це, тим не менш, єдиний підхід для найкращої побудови нашого життя.

Підсумовуючи

Світовий Конгрес Вільних Українців — це парламент і уряд української діаспори. Цілі комплекси конкретних організаційних, компетенційних, структуральних, фінансових питань виростають перед нами вже з першого моменту, коли ми збираємося не тільки що підготовлювати, але просто думати, дискутувати саму ідею такого задуму. Їх усвідоми-

ти, проаналізувати, розв'язати завдання підготовчих комісій. На жаль, дуже мало — а може ніщо — знаємо конкретно про їхні висліди в тому напрямі. Тому в цій доповіді порушені вони тільки ілюстративно, схематично. Втім, це не було й не є нашим завданням. Воно далеко виходило б поза рамці самих студійних днів. Те, що ми мали й намагалися появити в цій доповіді, — по змозі всебічний розгляд і обґрунтування потреби світового конгресу в аспекті життєвих ситуацій діаспори, окреслення його характеру й передумов, за яких він повинен чи мусить бути здійснений. Вислід вище з'ясованих поглядів можемо підсумувати так:

Світовий конгрес потрібний і кінцевий як постійна інституція вивершеної організаційної побудови. Усі дешеві концепції чи мотивації конгресу як «маніфестації сили» одноразовим або до кінця в наслідках не продуманим світовим з'їздом представників української діаспори треба відкинути як шкідливі.

Конгрес має зібрати українську провідну верству й вона має створити орган, який випрацював би ясну програму дії діаспори на десятки, а то й на сторіччя в майбутнє, з прицілом, щоб старатися здійснити поруч «вічного жида» подібний історичний феномен «вічного українця». Для цього основним елементом є високоцінна українська людина. Віру в українську людину ми черпаємо з її стійкої живучості, з її високогуманного ідеалізму, маніфестованого в усіх царинах її творчого духу, що його не вбили жахливі сторіччя минулого й роки найновішого жорстокого поневолення. Тому осередньою проблематикою конгресу є збереження української людини, збереження їй іманентного духу в молоді, в завжди наростаючих нових поколіннях.

Духовим та організаційним підложжям життя діаспори є Українська Церква. Цим поняттям охоплені всі християнські віровизнання України і для її проблем, для її розквіту, треба присвятити якнайбільше теплої, сердечної уважності, конкретних діл, щоб зміцнити її і допомогти їй інтегруватися в один могутній фундамент, на якому «вічно» будували б своє життя чергові генерації української діаспори.

Підготування конгресу це його інтегральна частина. Вона вимагає сама з себе окремого виконавчого плану. Це завдання діючих уже комісій, але конгрес повинні попередити з'їзди територіяльні (краєві) і речеві (сектори). До акції повинні бути втягнуті всі активні прошарки громадянства, зокрема з т. зв. «громадського сектору». Вони й мають

бути — через своїх представників — носієм, реалізатором і гарантом живучості ідеї конгресу.

Важливу роль в підготованні конгресу має відіграти досвід і зразки подібних іншонаціональних інституцій. Можна це досягнути проголошенням конкурсу чи стипендій на виготовання праць із стосовною тематикою.

Термін скликання конгресу залежить виключно від стану його підготовання. Для проведення підготовки й забезпечення дії конгресу вже на перших етапах його існування треба негайно стартувати акцію мобілізування фондів.

Усе, що має нас наблизити до реалізації конгресу, повинно проходити під гаслом:

ЗА ЗДІЙСНЕННЯ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЦІЛОСТІ!

Рим-Мюнхен, 1963-64.

Доповідь читана на Студійних днях УХР 15. 10. 1963 р.

Повторена на Академічних Вечорах УХР в Парижі (13. 12. 1963.) і Мюнхені (20. 12. 1963.)

З М І С Т З Б І Р Н И К А

3

МАТЕРІЯЛАМИ СТУДІЙНИХ ДНІВ УКРАЇНСЬКОГО ХРИСТІЯНСЬКОГО РУХУ

(13-16 жовтня 1963 р. у Рокка ді Папа бл. Риму)

1. інж. Дмитро АНДРІЄВСЬКИЙ (Мюнхен):
«Об'єднання Європи та Україна»
2. ЙЕ Митрополит Максим GERMANIUK, ЧНІ (Вінніпег):
«Дух II Ватиканського Вселенського Собору»
3. проф. інж. Євген ГЛОВІНСЬКИЙ (†) (Мюнхен):
«Соціальна функція християнських рухів»
4. м-р Олег ЖДАНОВИЧ (Париж):
«Потреба, можливості та форми діалогу»
5. інж. Аркадій ЖУКОВСЬКИЙ (Париж):
«Сучасне положення в Україні й роля еміграції»
6. вет. лік. Маркіян ЗАЯЦЬ (Мюнхен):
«Національна політика в діаспорі»
7. проф. д-р інж. Петро ЗЕЛЕНИЙ (Поппель, Бельгія):
«Організації світського апостоляту в країнах Бенелюксу»
8. м-р Юліян КОСТЮК (Кльостернойбург б. Відня):
«Католицькі сили Австрії»
9. проф. д-р Олександр КУЛЬЧИЦЬКИЙ (Сарсель):
«Український мирянин в духовій ситуації сучасности»
10. Василь ЛОСІЧКО (Рим):
«Католицька Акція в Італії»
11. о. ректор д-р Іриней НАЗАРКО, ЧСВВ:
«Братства і їх роля в історії Української Церкви»
12. м-р Дарія РЕБЕТ (Мюнхен):
«Українська жінка — мати, виховниця, культурно-суспільна діячка»
13. д-р Василь ФЕДОРОНЧУК (Рим):
«Міжнародний Християнсько-Демократичний Рух»
14. д-р Атанас ФІГОЛЬ (Мюнхен):
«Світовий Конгрес Вільних Українців»
15. м-р Петро ЦИМБАЛІСТИЙ (Лондон):
«Християнське середовище у Великій Британії»
16. проф. д-р Володимир ЯНІВ (Сарсель):
«Український Християнський Рух на тлі нашої дійсности»

